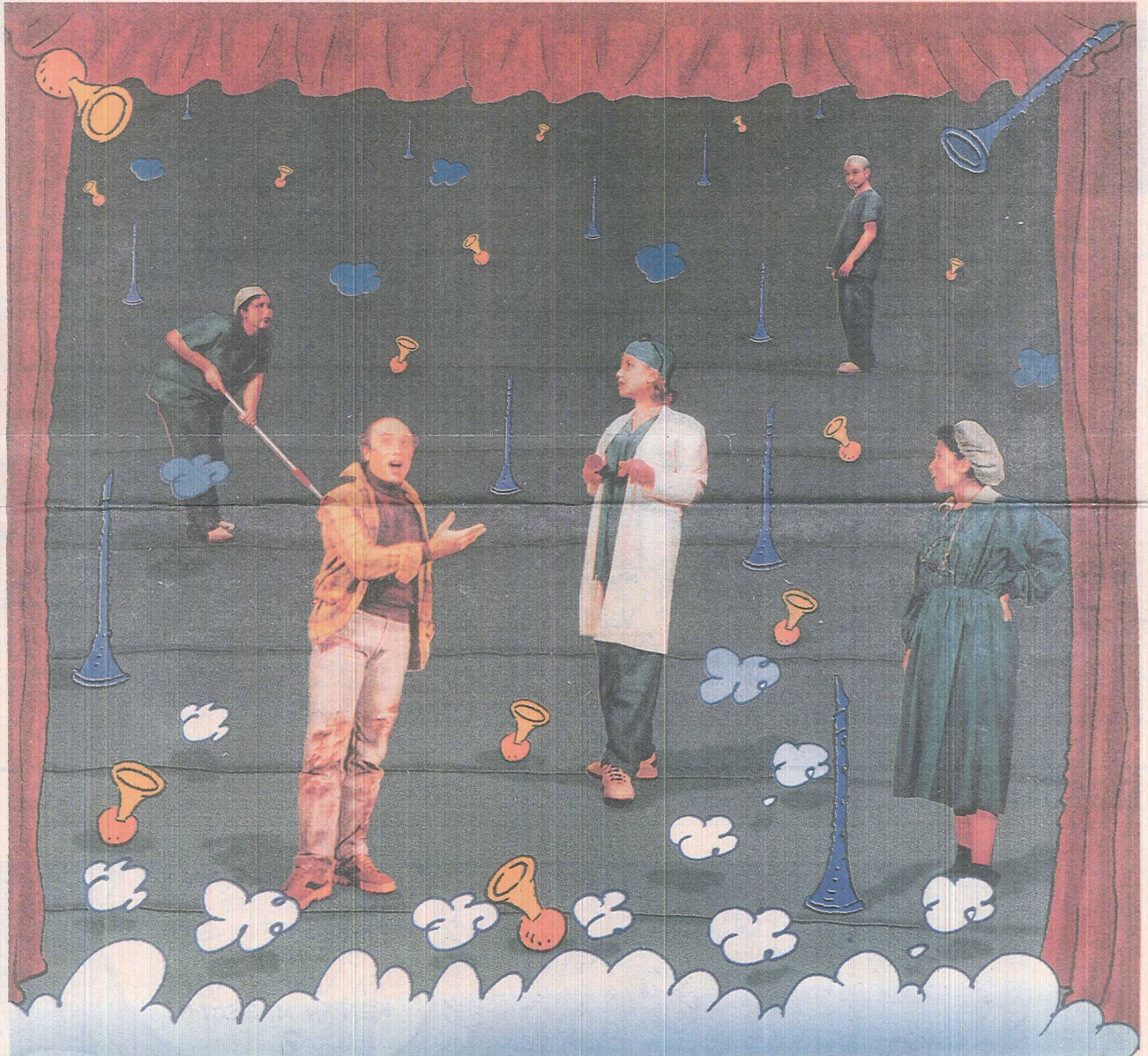
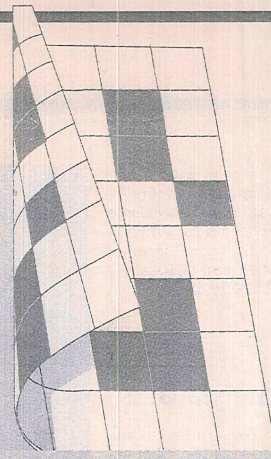

Tiyatro Fora'nın oyunu tiyatro aracılığıyla toplumsal koşulların eleştirilmesinin dört dörtlük bir örneği.

Kurgu: Emre Ulaş

Temiz toplum

"Klakson, Borazanlar ve Birtlar" Nobel ödüllü yazar Dario Fo'nun fena halde Türkiye'yi de hatırlatan bir oyunu.

Türkiye'deki çağdaşlaşma, hukukun üstünlüğü, temiz toplum ve temiz siyaset arayışları oyunun önemini artırıyor. 19

Sermaye-devlet-halk

ASU MARO

Yıl 1978'ti. Bir sabah İtalyanlar müthiş bir haberle açtılar gözlerini: Kızıl Tugaylar Hristiyan Demokrat Parti'nin en önemli ismi Aldo Moro'yu kaçırmıştı. Haftalar sonra bir mektup geldi Moro'dan; Kızıl Tugaylar bir takas öneriyordu; devlet siyasi tutukluları serbest bırakırsa Moro da salıverilecekti. Takas önerisi kabul edilmedi, Aldo Moro öldürüldü. **"Devlet, Aldo Moro'yu kurban etti"**.

Peki, ya kaçırılan Aldo Moro değil de, Fiat'ın sahibi Gianni Agnelli olsaydı? Acaba devletin tutumu değişir miydi? İtalyan tiyatrosunun müthiş ismi yazar-yönetmen-oyuncu Dario Fo bu varsayımdan yola çıkarak sermaye-devlet-halk üçgenindeki ilişkileri sorgulayan bir oyun yazdı. Dario Fo ve Franca Rame'nin birbirinden güzel oyunlarını Türk seyircisiyle buluşturmayı kendine görev edinmiş Füsün Demirel oyunu Türkçeleştirdi. Yaş ortalamaları 25'i aşmayan bir grup **"çilgin"** da onu sahneye taşımaya karar verdi. İşte Tiyatro Fora'nın **"Klakson, Borazanlar ve Birtlar"**ı böyle çıktı ortaya.

Tohumları İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda atılmış bir topluluk Tiyatro Fora. Dört arkadaş -Tufan Karabulut, Arda Kavaklıoğlu, Ayşegül Ünsal ve Canan Çiftel- **"düşlerini gerçekleştirecekleri bir tiyatro"** kurmaya karar ver-

"Klakson, Borazanlar ve Birtlar"ın başarılı genç oyuncular Canan Çiftel ve Ayşegül Ünsal. Oyunda iki rol üstlenen yönetmen Tufan Karabulut Antonio olarak Ünsal'la.

mişler. 1995 yılının Kasım ayında da Woody Allen'in **"Tekrar Çal Sam"** ile **"tiyatro fora"** demişler.

Tiyatronun çekirdek kadrosu değişmiyor ama genellikle kalabalık kadrolu oyunlar koydukları için her oyunda bir on-on iki kişi daha ekleniyor aralarına. Yani hem kendi tiyatrolarını yapmakta direnmiyorlar, hem kalabalık ve zor prodüksiyonlara soyunuyorlar. Üstüne üstlük kadrolarına medyatik isimler katmadan. Tiyatro Fora'nın en ünlüsü Babaevi'nin Safiye'si Ayşegül Ünsal, ki ünlüyle değil ama iyi oyunculuğuyla **"Klakson, Borazanlar ve Birtlar"**ın lokomotiflerinden biri.

Oyunun yönetmeni Tufan Karabulut ilk yıldan beri tiyatrolarının kimliğini tanımlayacak oyunlar seçmeye özen gösterdiklerini anlatıyor. **"Klakson, Borazanlar ve Birtlar"**ı okuduğu anda **"evet, biz bu oyunu yapmalıyız"** demiş. Hele Türkiye ko-

şullarına nasıl denk düştüğünü görünce... **"İsimleri İtalyan isimleri olmaktan çıkıp Türk isimleri haline getirirseniz, başka hiçbir şey değiştirmeden Türkiye'ye uyarlayabilirsiniz. Oyun, temiz toplum ve temiz siyaset anlayışı üzerine. Türkiye'deki çağdaşlaşma, hukuk toplumu olabilmek, temiz toplum ve temiz siyaset arayışları bu oyunun önemini bence bir kez daha artırıyor"**.

Belki de oyun Türkiye'yi bu kadar hatırlatmaydı izleyici olarak daha rahat gülebiliydik. Çoğu zaman insanın kahkahaları yarıda kalıyor. Tufan Karabulut Dario Fo tiyatrosunun en sevdiği yanının da bu gülerken düşündürmesi olduğunu söylüyor: **"Kahkahalar atıyorsunuz ama tiyatrodan sadece gülerken çıkıp gitmiyorsunuz. Aklınızda yeni bir takım sorular oluşuyor. Dario Fo'nun tiyatrosunun en insancıl tarafı da bu. Seyirciyi ajite edecek,**

onların öfkelerini kumasına neden olacak bir tiyatrodan yana değil. Klakson Borazan ve Birtlar da temiz toplum, temiz siyaset temasını işlediği halde tiyatrodan gülmüyerek çıkıyorsunuz ve bütün o kahkahalar Dario Fo'nun deyimleriyle ruhunuzun derinliklerinde asla tükenip gitmeyen bir tortu oluşturuyor".

Oyunu sahnelemeye karar vermeleriyle beraber zorluklar dikilmiş karşılırlarına. Bir kere tekst çok uzun, olduğu gibi sahnelenirse üç saatin üstünde. Bu durumda **"Dario Fo'nun affına sığınarak"** bazı bölümleri atmışlar. Tufan Karabulut'a göre ikinci zorluksa oyunda kanlı canlı oyuncuların yanında buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon gibi eşyaların da hareket etmesi. Ama şimdi hem canlı hem cansız oyuncuları yönetmiş olmanın keyfini yaşıyor.

Bir de oyunun bir fars olduğunu, tem-

ponun bir an düşmemesi gerektiğini hesaba katınca Tiyatro Fora'nın sahnede iki saat ter döken genç oyuncuları karşısında şapka çıkarmamak elde değil. Üstelik Tufan Karabulut yönetmenliğinin yanı sıra oyunun iki ana karakterini birden canlandırıyor: Hem Fiat'ın patronu Agnelli, hem de işçisi Antonio. Bir kapıdan Agnelli çıkarken diğerinden Antonio giriyor ve Karabulut **"seyirciyi bir de sahne arkasındaki koşuşturmayı gösterebilsek"** diyor, **"arkada da başka bir oyun oynanıyor"**.

Karşılarına çıkan bütün fırtınaları **"tiyatro bir yürek işi"** diyerek göğüsleyen Tiyatro Fora, sezon sonuna kadar Dario Fo'nun limanında. Buradan nereye gidecekleri ise belli değil. Tek bildikleri: **"Bu serüven bitmez"**.

Klakson, Borazanlar ve Birtlar her Çarşamba 20.30'da Barış Manço Kültür Merkezi'nde. (0216 - 418 95 49)

Çağın son büyük palyaçosu

İtalyan tiyatrosunun 1997 yılında Nobel ödülü alan usta yazarı Dario Fo'nun en önemli özelliği, oynadıklarını yazması. Tiyatro aracılığıyla ülkesinin toplumsal koşullarını eleştiren Fo, defalarca değiştirerek oynadığı oyunlarını kesin biçimini aldıktan sonra kitaplaştırıyor. Yıllardır eşi Franca Rame'yle birlikte tiyatro yapan Dario Fo, halk tiyatrosu geleneğini günümüze uyarlayarak güldürü ve taşlama yoluyla bürokrasinin, sermayenin, medyanın, adalet sisteminin çarpıklıklarını gündeme getiriyor. Türkiye'de de büyük ilgi gören Fo'nun oyunlarından **"Bir Anarşistin Kaza Sonucu Ölümü"** Devlet Tiyatroları'nda, **"Sıradan Bir Gün"** Küçük Sahne Sadri Alışık Tiyatrosu'nda devam ededursun, **"Kadın Oyunları"** da Pendik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gençlerin ahlakını bozacağı gerekçesiyle yasaklandı.